ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lieta Nr.A420775210
AA43-0205-13/8

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2013.gada 5.februārī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja I.Kaļiņina,
tiesnese R.Paegle un tiesnesis M.Vīgants,

piedaloties pieteicējai *L.G.*,
atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras pārstāvei *A.M.*,

atklātā tiesas sēdē izskatīja apvienoto administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz *L.G.* pieteikumiem par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru maternitātes pabalsta aprēķinā tiktu ņemta vērā vidējā kalendāra dienas sociālās apdrošināšanas iemaksu alga Ls 130,34, izdošanu, sakarā ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2011.gada 17.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – Aģentūra) Jelgavas reģionālā nodaļa ar 2010.gada 24.augusta lēmumu Nr.25520 un 2010.gada 3.novembra lēmumu Nr.32194 (turpmāk – sākotnējie lēmumi) *L.G.* (turpmāk – pieteicēja) piešķīra maternitātes pabalstu par laiku no 2010.gada 29.jūlija līdz 6.oktobrim Ls 4642,54 un no 2010.gada 7.oktobra līdz 1.decembrim – Ls 3714,03, par pamatu ņemot vidējo kalendāra dienas sociālās apdrošināšanas iemaksu algu Ls 66,322.

Uzskatot, ka maternitātes pabalsta aprēķinā nepareizi aprēķināta vidējā kalendāra dienas sociālās apdrošināšanas iemaksu alga, pieteicēja sākotnējos lēmumus apstrīdēja.

Ar Aģentūras direktora 2010.gada 4.oktobra lēmumu Nr.09-5/NA/11933 un 2010.gada 13.decembra lēmumu Nr.09-5/14687 (turpmāk – Lēmumi) sākotnējie lēmumi atstāti negrozīti. Lēmumos norādīts, ka likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta septītās daļas mērķis ir aprēķināt vidējo iemaksu algu atbilstoši apdrošinātās personas zaudētajiem darba ienākumiem, nevis, izmantojot šo tiesību normu, ievērojami palielināt vidējo iemaksu algu un līdz ar to arī izmaksājamā pabalsta apmēru. Ja atlaišanas pabalsts un kompensācija par neizmantotām atvaļinājuma dienām tiek pilnā mērā ietverti aprēķina perioda iemaksu algā, personas darbā gūstamo ienākumu apmērs aprēķina periodā palielinās nevis uz personas darbā gūtā ienākuma, bet uz kompensāciju rēķina. Līdz ar to personas algotā darbā gūstamie ienākumi aprēķina periodā netiek noteikti objektīvi. Taču sociālās apdrošināšanas un maternitātes pabalsts paredzēti tam, lai sievietei maternitātes gadījumā būtu iespējams saņemt tikpat daudz, cik viņa ir pelnījusi strādājot, nevis labprātīgi atsakoties no darba.

[2] Nepiekrītot Lēmumiem un uzskatot, ka vidējā kalendāra dienas sociālās apdrošināšanas iemaksu alga nosakāma Ls 130,34 apmērā, pieteicēja iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumus, kas pamatoti ar turpmāk minēto.

[2.1] Visas izmaksas, kas izriet no darba līguma, darba devējs izmaksāja 2009.gada septembrī, nevis pārejošas darbnespējas, grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma vai bērna kopšanas atvaļinājuma laikā. Līdz ar to nav pamata dalīt septembrī izmaksātos ienākumus, par kuriem veiktas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (turpmāk – iemaksas).

[2.2] Iemaksu maksimālais apmērs 2009. un 2010.gadā nav noteikts, nepastāv arī nekādi ierobežojumi saņemt likumā paredzētos sociālās apdrošināšanas pakalpojumus. Vienīgais kritērijs maternitātes pabalsta aprēķinam ir apdrošināšanas iemaksu alga, par kuru ir veiktas iemaksas.

[3] Rakstveida paskaidrojumos tiesai Aģentūra pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz Lēmumos norādītajiem argumentiem.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2011.gada 17.jūnija spriedumu pieteicējas pieteikums apmierināts. Spriedums pamats šādi.

[4.1] Lietā ir strīds par Aģentūras vidējās sociālās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķinā noteikto iemaksu algu 2009.gada septembrī.

Lietā nav strīda par to, ka no pieteicējas 2009.gada septembrī gūtajiem ienākumiem Ls 26873,59 darba devējs pilnā apmērā ir nomaksājis iemaksas.

[4.2] Saskaņā ar likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 3.pantu maternitātes pabalsts ir valsts sociālās apdrošināšanas pabalsts. Minētā likuma 5.panta pirmā daļa noteic, ka maternitātes pabalstu piešķir un izmaksā par visu grūtniecības atvaļinājuma un dzemdību atvaļinājuma laiku, ja sieviete neierodas darbā un tādējādi zaudē algotā darbā gūstamos ienākumus.

Atbilstoši sociālās apdrošināšanas likumos sniegtajiem terminu skaidrojumiem secināms, ka apdrošināšanas iemaksu alga ir personas visi algotā darbā gūtie (aprēķinātie) ienākumi, no kuriem veiktas vai bija jāveic sociālās iemaksas.

Sociālās apdrošināšanas būtība ir apdrošināt personas risku zaudēt darba ienākumus sakarā ar sociālā riska (apdrošināšanas gadījuma), tostarp maternitāti, iestāšanos. Tas nozīmē, ka sociālās apdrošināšanas sistēmas ietvaros personai tiek izmaksāts sociālās apdrošināšanas pabalsts, kas sedz daļu no personas gūtajiem ienākumiem, kādi tai bija sociālā riska iestāšanās brīdī un kuru tā nespēj iegūt sociālā riska iestāšanās dēļ.

Ņemot vērā iepriekš minēto kopsakarā, secināms, ka apdrošināšanas iemaksu alga ir personas patiesi gūtie darba ienākumi noteiktā periodā pirms sociālā riska iestāšanās.

No minētā tiesa secināja, ka maternitātes pabalsts tiek aprēķināts no sociālo iemaksu algas, kas ir pabalsta pieprasītāja patiesie ienākumi. Savukārt Aģentūrai ir tiesības pabalsta aprēķinā neņemt vērā darba devēja uzrādītās iemaksu algas pilnu apmēru, ja Aģentūras rīcībā ir ticami un pārliecinoši pierādījumi darba samaksas apmēra nepamatotai paaugstināšanai.

[4.3] Aģentūras argumentus, kāpēc izskatāmajā gadījumā maternitātes pabalsta aprēķinā nav iekļaujama pieteicējas apdrošināšanas iemaksu alga pilnā apmērā, tiesa noraidīja kā nepamatotus šādu apsvērumu dēļ.

[4.3.1]Saskaņā ar likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta pirmo daļu vidējo apdrošināšanas iemaksu algu valsts sociālās apdrošināšanas pabalsta aprēķināšanai nosaka no apdrošinātās personas apdrošināšanas iemaksu algas par 12 kalendāro mēnešu periodu, šo periodu beidzot divus kalendāros mēnešus pirms mēneša, kurā iestājies apdrošināšanas gadījums, izņemot šā likuma 32.pantā noteiktos gadījumus.

Tā kā izskatāmajā gadījumā pieteicējas darba devējs iemaksas ir nomaksājis par visiem 2009.gada septembrī pieteicējas gūtajiem ienākumiem, tiesa secināja, ka normatīvais regulējums paredz vidējā kalendāra dienas sociālās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķinā, cita starp, ņemt vērā arī atlaišanas pabalstu un kompensāciju par neizmantotām atvaļinājuma dienām.

Tiesa atzina, ka Aģentūra prettiesiski veikusi tiesību normu tulkošanu, atkāpjoties no gramatiskās interpretācijas un izmantojot teleoloģisko (jēgas un mērķa) interpretācijas metodi.

Tiesa secināja, ka ne katrā gadījumā ir nepieciešams izmantot visas tiesību normu tulkošanas metodes. Interpretācija atbilstoši likuma mērķim nepieciešama tikai tad, ja piemērojamā tiesību norma ar pietiekošu skaidrību nenosaka tiesiskos apstākļus un tiesiskās sekas. Konkrētajā gadījumā tiesību normas nepārprotami noteic, kā veicams vidējās kalendāra dienas sociālās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķins. Līdz ar to, primāri pārbaudot tiesību normas jēgu no valodnieciskā viedokļa, tiesa secināja, ka normas jēgas izpētei nav nepieciešams veikt tālāku interpretāciju. Papildus tiesa akcentēja, ka, interpretējot tiesību normas, to saturs nevar tikt paplašināts tiktāl, ka pēc būtības tiek radīta jauna tiesību norma. Proti, normas teleoloģiskā iztulkošana

nedrīkst pārsniegt normas teksta robežas. Tādā gadījumā tā jau būtu tiesību tālākveidošana, kurai konkrētajos apstākļos nav pamata.

[4.3.2]Likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 24. un 27.pants noteic, ka pabalstu piešķiršanu, aprēķināšanu un izmaksu veic Aģentūra Ministru kabineta noteiktajā kārtībā pēc tam, kad saņēmusi pabalsta piešķiršanai nepieciešamos dokumentus un citu informāciju. Saskaņā ar Ministru kabineta 1998.gada 28.jūlija noteikumu Nr.270 „Vidējās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķināšanas kārtība un valsts sociālās apdrošināšanas pabalstu piešķiršanas, aprēķināšanas un izmaksas kārtība" 2.punktu maternitātes pabalsta apmēru nosaka, pamatojoties uz sociāli apdrošinātās personas vidējo apdrošināšanas iemaksu algu.

Tādējādi tiesa secināja, ka normatīvie akti viennozīmīgi noteic, ka lēmumi par maternitātes pabalstu piešķiršanu ir obligātie administratīvie akti, šādu lēmumu izdošanā Aģentūrai nav paredzēta rīcības brīvība. Konkrēta satura administratīvā akta izdošanā iestādei nav jāizdara lietderības apsvērumi, lietderības apsvērumus jau ir veicis likumdevējs un iestādes rīcības brīvību sašaurinājis līdz minimumam. Tiesa atzina, ka Aģentūrai ir tiesības atkāpties no likumdevēja noteikto tiesisko seku īstenošanas tikai netipiskos gadījumos, šādu atkāpi īpaši pierādot. Vienlaikus, izdodot jebkura veida administratīvo aktu, iestādei ir jāvērtē, vai tas nesamērīgi neierobežo personas pamattiesības.

Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 109.pantu ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu likumā noteiktajos gadījumos, bet 116.pants neparedz, ka Satversmes 109.pantā noteiktās personas tiesības varētu ierobežot. Tādējādi tiesa atzina, ka sākotnējie lēmumi pēc būtības arī aizskar pieteicējas pamattiesības.

[4.3.3]Novērtējot lietā gūtos pierādījumus, tiesa neguva pamatojumu Aģentūras šaubām par to, ka pieteicējas 2009.gada septembrī gūtie ienākumi būtu nepamatoti paaugstināti. Aģentūras rīcībā nav bijuši ticami un pārliecinoši pierādījumi šādam faktam. Tieši otrādi – tiesa konstatēja, ka pieteicējas darba devējs savlaicīgi un pilnā apmērā ir izmaksājis pieteicējai darba samaksu, atlaišanas pabalstu un kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu, no kā valsts budžetā ieskaitījis atbilstošas iemaksas.

[4.4] Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesa atzina, ka Aģentūra nepamatoti samazināja pieteicējas 2009.gada septembra sociālās apdrošināšanas iemaksu algu, kā rezultātā nepareizi noteica maternitātes pabalsta apmēru. Lēmumi ir prettiesiski administratīvie akti, līdz ar to Aģentūrai ir pienākums izdot pieteicējai labvēlīgu administratīvo aktu, izmaksājot maternitātes pabalstu pilnā apmērā.

[5] Par Administratīvās rajona tiesas 2011.gada 17.jūnija spriedumu Aģentūra iesniedza apelācijas sūdzību, kurā lūdz pieteikumu noraidīt.

Aģentūra uzskata, ka sociālā apdrošināšana un maternitātes pabalsts ir paredzēti tam, lai bērna māte par atrašanos maternitātes atvaļinājumā saņemtu

tikpat daudz, cik viņa iepriekš ir pelnījusi, strādājot un saņemot darba algu, nevis, lai kompensētu darba tiesisko attiecību izbeigšanu.

[6] Tiesas sēdē Aģentūras apelācijas sūdzību uzturēja, pamatojoties uz tajā norādītajiem motīviem.

Pieteicēja apelācijas sūdzību neatzina un lūdza to noraidīt.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījusi lietas materiālus, noklausījusies procesa dalībnieku paskaidrojumus un izvērtējusi lietā iesniegtos pierādījumus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka Aģentūras apelācijas sūdzība ir pamatota, pieteikums ir noraidāms.

[8] Likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 3.pants (*šeit un turpmāk redakcijā, kas bija spēkā Lēmuma pieņemšanai brīdī*) noteica, ka sociālā apdrošināšana ir pasākumu kopums, ko organizē valsts, lai apdrošinātu personas vai tās apgādībā esošo personu risku zaudēt darba ienākumu sakarā ar sociāli apdrošinātās personas slimību, invaliditāti, maternitāti, bezdarbu, vecumu, nelaimes gadījumu darbā vai saslimšanu ar arodslimību, bērna kopšanu, kā arī papildu izdevumiem sakarā ar sociāli apdrošinātās personas vai tās apgādībā esošās personas nāvi. Sociālā apdrošināšana ir valsts sociālās drošības sistēmas sastāvdaļa (panta pirmā daļa).

Sociālās apdrošināšanas pamatprincipi paredz: solidaritāti starp sociālās apdrošināšanas iemaksu veicējiem un sociālās apdrošināšanas pakalpojumu saņēmējiem; sociālās apdrošināšanas līdzekļu izmantošanu tikai sociālās apdrošināšanas pakalpojumiem saskaņā ar likumu (panta otrā daļa).

Personas, kuras ir obligāti apdrošināmas un iesaistāmas valsts izveidotajā sociālās apdrošināšanas sistēmā, nosaka minētā likuma 5.panta pirmā un otrā daļa. Līdz ar to likumdevējs ir paredzējis šo personu tiesības uz Latvijas Republikas Satversmes 109.pantā garantēto sociālo nodrošinājumu sociālās apdrošināšanas veidā.

Persona, kura veic vai par kuru tiek veiktas iemaksas sociālās apdrošināšanas speciālajā budžetā, ir tiesīga saņemt atbilstošus pakalpojumus.

Laikā, kad pieteicēja pieprasīja maternitātes pabalstu, likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 5.panta pirmā daļa noteica, ka maternitātes pabalstu piešķir un izmaksā par visu grūtniecības atvaļinājuma un dzemdību atvaļinājuma laiku, ja sieviete neierodas darbā un tādējādi zaudē algotā darbā gūstamos ienākumus vai ja pašnodarbināta sieviete zaudē ienākumus.

Kā norādījusi Satversmes tiesa, maternitātes pabalsts ir viens no sociālās apdrošināšanas pakalpojumiem, un tiesības uz šo pabalstu ir sociāli

apdrošinātajām personām, t.i., darba ņēmējiem un pašnodarbinātajām personām, kas ir veikušas vai par kurām ir veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas. Šo pabalstu piešķir un izmaksā par visu grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma laiku, ja sieviete zaudē darbā gūstamos ienākumus. Tātad katra sieviete, kura atbilstoši likumam veikusi vai par kuru tika veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas, ir apdrošināta arī maternitātes gadījumam (*sk. Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra sprieduma lietā Nr.2003-19-0103 7.punktu)*.

Atbilstoši likumā „Par valsts sociālo apdrošināšanu" un likumā „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" noteiktajam, apgabaltiesa secina, ka maternitātes gadījumā sociālā apdrošināšana un maternitātes pabalsts ir vērsti uz to, lai sievietei, kura maternitātes dēļ neierodas darbā un tāpēc zaudē algotā darbā gūstamos ienākumus, būtu iespējams atlīdzināt zaudēto.

[9] Likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 10.pants noteica, ka maternitātes pabalstu piešķir 100 procentu apmērā no pabalsta saņēmēja vidējās apdrošināšanas iemaksu algas.

Šā likuma 31.panta pirmā daļa noteica, ka vidējo apdrošināšanas iemaksu algu valsts sociālās apdrošināšanas pabalsta aprēķināšanai nosaka no apdrošinātās personas apdrošināšanas iemaksu algas par 12 kalendāro mēnešu periodu, šo periodu beidzot divus kalendāros mēnešus pirms mēneša, kurā iestājies apdrošināšanas gadījums, izņemot šā likuma 32.pantā noteiktos gadījumus.

Atbilstoši minētā likuma 1.panta 2.punktam apdrošināšanas iemaksu alga ir ienākumi, no kuriem saskaņā ar likumu „Par valsts sociālo apdrošināšanu" izdarītas valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas.

Pieteicējai apdrošināšanas gadījums iestājās 2010.gada 29.jūlijā (darbnespējas pirmā diena), līdz ar to vidējā iemaksu alga maternitātes pabalsta aprēķinam par laiku no 2010.gada 29.jūlija līdz 6.oktobrim nosakāma par iemaksu periodu no 2009.gada 1.maija līdz 2010.gada 30.aprīlim (ieskaitot).

No lietā esošās 2010.gada 30.jūlija izziņas par pieteicējas kā apdrošinātās personas iemaksām (*lietas 1.sējuma 18.lapa*) redzams, ka pieteicējai iemaksas veiktas no šādas iemaksu algas (iemaksu objekts): 2009.gada maijā Ls 3798,76, jūnijā Ls 3807,43, jūlijā Ls 3905,80, augustā Ls 3883,62, septembrī Ls 26 873,59 (kaut gan pieteicējas darba alga šajā mēnesī bija Ls 3506,99, pārējais bija atlaišanas pabalsts Ls 11 559,87 un neizmantotā ikgadējā atvaļinājuma kompensācija Ls 11 806,72 (*lietas 1.sējuma 21.lapa*)), oktobrī un novembrī Ls 1000, decembrī Ls 653,13; 2010.gada janvārī iemaksas nav reģistrētas, februārī Ls 360, martā un aprīlī Ls 800. Par 2009.gada 29. un 30.septembri, kā arī par periodu no 2009.gada 12.decembra līdz 2010.gada 15.februārim, kad pieteicēja nebija darba tiesiskajās attiecībās, viņai iemaksu alga tika noteikta 70% apmērā no valstī noteiktās mēneša vidējās iemaksu algas saskaņā ar likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta sesto daļu (aprēķinot maternitātes

pabalstu vai paternitātes pabalstu, vidējo apdrošināšanas iemaksu algu par perioda daļu, kad apdrošinātā persona nav bijusi reģistrēta kā valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu veicēja, kā arī par perioda daļu, kad personai apdrošināšanas iemaksu alga nav bijusi atvaļinājuma bez darba samaksas saglabāšanas dēļ, nosaka 70 procentu apmērā no valstī noteiktās mēneša vidējās apdrošināšanas iemaksu algas).

Ņemot vērā, ka pieteicējas vidējās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķinā iekļauta iemaksu alga par visām 12 mēnešu perioda dienām, arī tām, kad pieteicēja nebija darba tiesiskajās attiecībās visu mēnesi (2010.gada janvāris – 70 procentu apmērā no valstī noteiktās mēneša vidējās apdrošināšanas iemaksu algas, proti Ls 307,80), pabalsta aprēķinā apgabaltiesa nesaskata kļūdas Aģentūras Jelgavas reģionālās nodaļas 2010.gada 24.augusta lēmumā Nr.25520.

Aģentūra vidējās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķinā par 2009.gada septembri ņēmusi vērā tikai iemaksas no 2009.gada darba algas Ls 3506,99, jo, atbilstoši darba devēja AS „*/Nosaukums/*" 2010.gada 9.augusta izziņai Nr.2.2.8.5.-600/60 (*lietas 1.sējuma 21.lapa*), kas sniegta pēc Aģentūras pieprasījuma, 2009.gada septembrī pieteicējai izmaksāto ienākumu, no kura veikti sociālās apdrošināšanas maksājumi, veido darba alga Ls 3506,99, atlaišanas pabalsts Ls 11 559,87 un neizmantotā atvaļinājuma kompensācija Ls 11 806,72.

Pēc tādiem pašiem datiem un principiem Aģentūras Jelgavas reģionālās nodaļas 2010.gada 3.novembra lēmumā Nr.32194 veikts aprēķins arī par maternitātes pabalsta piešķiršanu pieteicējai par laiku no 2010.gada 7.oktobra līdz 1.decembrim – 56 kalendārās dienas reizinot ar Ls 66,322 (vidējā kalendāra dienas sociālās apdrošināšanas iemaksu alga).

[10] Kā izriet no pieteicējas pieteikuma un apgabaltiesā sniegtā paskaidrojuma, lietā ir strīds par likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" normu interpretāciju un to, vai Aģentūra pamatoti noteica pieteicējas iemaksu algu par 2009.gada septembri Ls 3506,99 apmērā, lai gan pieteicējas ienākumi, no kuriem veiktas iemaksas 2009.gada septembrī bija Ls 26 873,59.

Apgabaltiesa nepiekrīt pieteicējas argumentam, ka, aprēķinot maternitātes pabalstu, bija jāņem vērā visi ienākumi, kurus pieteicēja bija guvusi un no kuriem laikā no 2009.gada maija līdz 2010.gada aprīlim bija veiktas iemaksas, tostarp 2009.gada septembrī izmaksātais atlaišanas pabalsts un kompensācija par neizmantotām ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma dienām.

Apgabaltiesas viedoklis izriet no šādiem apsvērumiem.

No likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 3.panta un likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 5.panta tiesību normām neizriet, ka sociālā apdrošināšana un maternitātes pabalsts ir paredzēti tam, lai sievietei atlīdzinātu arī ienākumus, ko viņa, zaudējot darbu, guvusi kā vienreizēju kompensāciju no darba devēja.

Saskaņā ar Darba likuma 59.pantu darba samaksa ir darbiniekam regulāri izmaksājamā atlīdzība par darbu, kura ietver darba algu un normatīvajos aktos, darba koplīgumā vai darba līgumā noteiktās piemaksas, kā arī prēmijas un jebkuru cita veida atlīdzību saistībā ar darbu. Savukārt atlaišanas pabalsta izmaksas nosacījumus reglamentē Darba likuma 112.pants. Apgabaltiesas ieskatā atlaišanas pabalsta mērķis ir kompensēt darbā gūstamo ienākumu zaudēšanu sakarā ar atlaišanu no darba. Savukārt kompensācijas par neizmantotām atvaļinājuma dienām mērķis ir kompensēt neizmantoto atpūtas laiku. Atlaišanas pabalsts tiek samaksāts kā kompensācija par visu darba periodu. Savukārt kompensācija par neizmantoto atvaļinājumu ir saistīta ar darba periodu, par kuru ir iekrājies neizmantotais atvaļinājums. Darba likuma 149.panta piektā daļa noteic, ka ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma atlīdzināšana naudā nav pieļaujama, izņemot gadījumus, kad darba tiesiskās attiecības tiek izbeigtas un darbinieks ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu nav izmantojis.

Apgabaltiesa atzīst, ka gadījumā, ja atlaišanas pabalsts un kompensācija par neizmantotām atvaļinājuma dienām tiek pilnā apmērā ietverti pabalsta aprēķina perioda iemaksu algā, personas apdrošināšanas iemaksu alga pabalsta aprēķina periodā palielinās nevis uz darbā gūto ienākumu, bet uz kompensāciju rēķina. Tas savukārt nozīmē, ka personas algotā darbā gūtie ienākumi pabalsta aprēķina periodā netiek noteikti objektīvi. Taču sociālā apdrošināšana un maternitātes pabalsts ir paredzēti tam, lai sievietei maternitātes gadījumā būtu iespējams saņemt tikpat daudz, cik viņa ir pelnījusi, strādājot.

Apgabaltiesa atzīst, ka izskatāmajā gadījumā iestādei bija pamats konstatēt likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 10.panta un 31.panta pirmās daļas gramatiskās interpretācijas neatbilstību tiesību normas mērķim, atzīstot, ka tiesību normu teksts ir pārāk plašs un tādējādi aptver tādas situācijas, kas neatbilst likuma mērķim.

Minētā secinājuma pamatā ir atziņa, ka likumā „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" ir konstatējams aizklāts likuma robs, kas ir aizpildāms ar teleoloģiskās redukcijas paņēmienu.

Tiesību doktrīnā par aizklātu likuma robu tiek uzskatīta likuma nepilnība, kas izpaužas kā tiesību normas teksta vārdiskās izpausmes neatbilstība tiesību normas mērķim. Tiesību normas teksts ir pārāk plašs un tādējādi aptver tādas situācijas, kuras tiesību normas mērķis (*ratio legis*) nemaz nevēlās aptvert. Savukārt teleoloģiskā redukcija ir konstitucionāli tiesisks, metodisks līdzeklis aizklāto robu konstatēšanai un aizpildīšanai (*sk., piemēram, J.Neimanis Teleoloģiskā redukcija // Jurista vārds, Nr.18 (373), 2005.gada 17.maijs*).

Arī Satversmes tiesa vairākkārt uzsvērusi, ka tiesību normu piemērošanas neatņemama sastāvdaļa ir arī tiesisko seku konkretizēšana. Šajā posmā tiesību piemērotajam, izmantojot tiesību normas iztulkošanas metodes, jāapsver tiesiskās sekas un jāizvēlas tās, kuras sakrīt ar tiesību normas mērķi (*sk., piemērām, Satversmes tiesas 2010.gada 8.jūnija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2009-115-01 9.1.punktu*).

[11] Ievērojot minēto, apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējas prasījums par labvēlīgāka akta izdošanu, iekļaujot vidējās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķinā 2009.gada septembrī pieteicējai izmaksāto atlaišanas pabalstu un kompensāciju par neizmantotām atvaļinājuma dienām, tādējādi aprēķinot vidējo iemaksu algu Ls 130,34 dienā (nevis Ls 66,32, kā tas ir aprēķināts Lēmumos), ir noraidāms kā nepamatots. Aģentūra izskatāmajā lietā pamatoti likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 10.panta un 31.panta pirmās daļas normas interpretēja atbilstoši minēto tiesību normu mērķim – maternitātes pabalsts ir paredzēts tam, lai bērna māte par atrašanos maternitātes atvaļinājumā saņemtu zaudētos darba ienākumus, t.i., tikpat daudz, cik viņa iepriekš ir pelnījusi, strādājot un saņemot darba algu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt *L.G.* pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru maternitātes pabalsta aprēķinā būtu ņemta vērā vidējā kalendāra dienas sociālās apdrošināšanas iemaksu alga Ls 130,34.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja I.Kaļiņina

Tiesnese R.Paegle

Tiesnesis M.Vīgants